

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

z dnia 17 listopada 1997 r.

w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków oraz zakresu ich obowiązywania w stosunku do innych osób biorących udział w akcjach ratowniczych, ćwiczeniach lub szkoleniu.

Na podstawie art. 29a ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 88, poz. 400, z 1992 r. Nr 21, poz. 86 i Nr 54, poz. 254, z 1994 r. Nr 53, poz. 214, z 1995 r. Nr 4, poz. 17 i Nr 34, poz. 163, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 i Nr 152, poz. 723 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 88, poz. 554 i Nr 106, poz. 680) zarządza się, co następuje:

DZIAŁ PIERWSZY

Przepisy ogólne

§ 1. 1. Przepisy rozporządzenia stosuje się do:

- 1) strażaków Państwowej Straży Pożarnej,
- 2) członków ochotniczych straży pożarnych,
- 3) pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 2—5 i 8 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. Nr 81, poz. 351, z 1994 r. Nr 27, poz. 96 i Nr 89, poz. 414, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 111, poz. 725 i Nr 121, poz. 770).

2. Rozporządzenie określa szczegółowe warunki bezpieczeństwa i higieny służby w strażnicach, podczas szkolenia i działań ratowniczych.

3. Do zagadnień bezpieczeństwa i higieny pracy nie uregulowanych ustawą z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, ustawą z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej oraz niniejszym rozporządzeniem w odniesieniu do strażaków Państwowej Straży Pożarnej mają zastosowanie przepisy działu dziesiątego Kodeksu pracy.

4. Obowiązki pracodawcy określone w przepisach, o których mowa w ust. 3, wykonuje przełożony jednostki organizacyjnej Państwowej Straży Pożarnej, a w odniesieniu do zadań ustalonych zakresem działania — przełożony komórki organizacyjnej tej jednostki.

§ 2. Osobom nie posiadającym ukończonego szkolenia podstawowego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy nie wolno powierzać funkcji i stanowisk w ramach prowadzonych działań ratowniczych. Wymagania dotyczące niezbędnych kwalifikacji określają odrębne przepisy.

§ 3. Programy szkolenia, kształcenia i doskonalenia zawodowego powinny obejmować zagadnienia bezpieczeństwa i higieny pracy.

§ 4. W strażnicach oraz podczas szkoleń i działań ratowniczych nie wolno dopuścić do wykonywania czynności przez osoby bez środków ochrony indywidualnej przewidzianych przy wykonywaniu danych czynności i bez przeszkolenia tych osób w zakresie zasad postępowania się tymi środkami.

§ 5. Czynności ratownicze wykonuje się w ramach posiadanych kwalifikacji i możliwości technicznych ze szczególnym uwzględnieniem środków ochrony indywidualnej.

§ 6. Przed podjęciem i w trakcie działań w miejscach bezpośredniego kontaktu z czynnikami niebezpiecznymi i szkodliwymi dla zdrowia należy stosować

sprzęt i urządzenia określające wielkości stężeń i natężeń tych czynników.

§ 7. Osoby prowadzące kontrole w obiektach i pomieszczeniach, w celu ochrony życia lub zdrowia przed zagrożeniem, są obowiązane stosować środki ochrony indywidualnej zabezpieczające przed działaniem występujących w tych obiektach i pomieszczeniach czynników niebezpiecznych i szkodliwych dla zdrowia.

§ 8. Przełożony ponosi odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny pracy w dowodzonym lub kierowanym przez siebie zespole oraz za przestrzeganie przez podwładnych przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

§ 9. Podstawowym obowiązkiem przełożonego i każdego uczestnika szkolenia pożarniczego oraz działań ratowniczych jest wykonywanie powierzonych czynności zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy, w szczególności:

- 1) niezwłoczne zawiadomienie przełożonego o zauważonym zagrożeniu życia lub zdrowia ludzkiego oraz przeciwdziałanie zagrożeniu zgodnie ze swoimi kompetencjami i doświadczeniem,
- 2) w razie zauważenia wypadku natychmiastowe udzielenie pomocy poszkodowanym, wezwanie lub spowodowanie wezwania fachowej pomocy lekarskiej oraz bezwzględne zawiadomienie przełożonego,
- 3) niezwłoczne zgłaszanie przełożonemu swej przejściowej niesprawności fizycznej lub psychicznej.

§ 10. Podczas akcji ratowniczej dowódca ma obowiązki:

- 1) rozpoznawać zagrożenia, informować podwładnych o ich występowaniu oraz wydawać polecenia dotyczące właściwego zabezpieczenia ludzi przed ich następstwami,
- 2) kierować do wszystkich działań gaśniczych i ratowniczych co najmniej dwóch ratowników, wyznaczając spośród nich dowódcę,
- 3) ustalać sygnały i środki alarmowe oraz odwód niezbędny do udzielenia natychmiastowej pomocy poszkodowanym i zagrożonym,
- 4) rozpoznawać i ustalać najbezpieczniejsze drogi odwrotu i ewakuacji,
- 5) znać stan osobowy jednostki, którą dowodzi, oraz miejsce przebywania swoich podwładnych,
- 6) kontrolować i nadzorować pracę podwładnych oraz stan ich zabezpieczenia na stanowiskach szczególnie zagrożonych,
- 7) w razie zaistnienia wypadku lub nagłego bezpośredniego zagrożenia życia, natychmiast przystąpić do ratowania poszkodowanych lub zagrożonych,
- 8) podczas długotrwałych akcji ratowniczych prowadzonych w niskich lub wysokich temperaturach albo w obecności czynników szkodliwych dla zdrowia zapewnić odpowiednio częste wymiany ratow-

ników, możliwości ogrzania się, niezbędne posiłki i napoje, wymianę butów i odzieży ochronnej oraz rezerwę tych przedmiotów.

§ 11. W okolicznościach uzasadnionych stanem wyższej konieczności kierujący akcją ratowniczą jest uprawniony do zarządzenia odstąpienia od zasad powszechnie uznanych za bezpieczne, z zachowaniem wszelkich dostępnych w danych warunkach zabezpieczeń, jeżeli w ocenie kierującego działaniem ratowniczym, dokonanej w miejscu i czasie zdarzenia, istnieje prawdopodobieństwo uratowania życia ludzkiego, w szczególności gdy:

- 1) z powodu braku specjalistycznego sprzętu zachodzi konieczność zastosowania sprzętu zastępczego,
- 2) fizyczne właściwości ratownika mogą zastąpić brak możliwości użycia właściwego sprzętu,
- 3) jest możliwe wykonanie określonej czynności przez osobę zgłaszającą się dobrowolnie.

DZIAŁ DRUGI

Wymagania bezpieczeństwa i higieny służby w strażnicach

Rozdział 1

Obiekty i tereny strażnic

§ 12. 1. Założenia i projekt nowo budowanego obiektu powinny uwzględniać wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy, a przebudowanego lub jego części — zapewniać poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy.

2. Dostosowanie obiektów istniejących do warunków technicznych określonych niniejszym rozporządzeniem powinno następować w ramach przebudowy i modernizacji, o ile ich stan dotychczasowy nie wymaga natychmiastowego usunięcia bezpośredniego zagrożenia dla życia i zdrowia użytkowników.

3. Jednostka jest obowiązana utrzymywać pomieszczenia pracy, budynki i inne obiekty budowlane oraz tereny i urządzenia z nimi związane w stanie zapewniającym bezpieczne i higieniczne warunki służby.

§ 13. 1. W bezpośrednim pobliżu strażnicy nie mogą znajdować się jakiegokolwiek przeszkody utrudniające widoczność wyjeżdżającym z garażu kierowcom pojazdów pożarniczych oraz możliwość manewrowania tymi pojazdami.

2. W pobliżu strażnicy powinna być zainstalowana uliczna sygnalizacja ostrzegawcza, wstrzymująca ruch pojazdów, uruchamiana w chwili ogłoszenia alarmu. W przypadkach wyjazdu ze strażnicy na wąską ulicę, sygnalizacja powinna być zainstalowana na najbliższych skrzyżowaniach ulicznych, o ile znajdują się one w odległości mniejszej niż 250 metrów od strażnicy.

3. W przypadku braku lub niesprawnych urządzeń sygnalizacyjnych, o których mowa w ust. 2, bezpieczny wyjazd ze strażnicy należy zapewnić innymi sposobami i środkami.

4. Teren działki powinien posiadać trwałe ogrodzenie, twardą nawierzchnię drogi i placów oraz izolacyjny pas zieleni oddzielający go od dróg publicznych.

§ 14. 1. Dróg komunikacyjnych nie wolno zastawiać żadnymi przedmiotami.

2. Teren strażnicy powinien być odpowiednio oznakowany tablicami informacyjnymi i ostrzegawczymi.

3. Wszelkie otwory w podłogach i podłożu muszą być skutecznie zabezpieczone pokrywami, kratkami, zamocowanymi w płaszczyźnie podłogi i podłoża.

4. W pomieszczeniach sypialni, jadalni, stanowisk kierowania, punktów alarmowych, sal wykładowych, świetlic, w ześlizgach, w ciągach komunikacyjnych, w garażach i odpowiednio w innych pomieszczeniach powinno być oświetlenie awaryjne zasilane z zapasowego źródła zasilania, uruchamianego automatycznie na wypadek zaniku prądu w sieci elektrycznej.

5. W budynku i na zewnątrz budynku strażnicy od strony ulicy i placu ćwiczeń powinna być zainstalowana automatyczna sygnalizacja alarmowa zasilana z sieci elektrycznej, a w przypadku przerwy w dopływie prądu — z zapasowego źródła zasilania.

6. W strażnicy powinna być instalacja radiowęzła lokalnego oraz ekrany do wyświetlania niezbędnych w czasie alarmu informacji.

§ 15. 1. W przypadku gdy pomieszczenia sypialni znajdują się nad garażami, w strażnicach posiadających:

- 1) do czterech stanowisk garażowych — powinien być co najmniej jeden ześlizg,
- 2) powyżej czterech stanowisk garażowych — powinny być co najmniej dwa ześlizgi.

2. Drzwi kabin ześlizgowych powinny być:

- 1) dwuskrzydłowe, ale nie wahadłowe,
- 2) nie oszklone,
- 3) otwierane do środka kabiny,
- 4) stale zamknięte, z wyjątkiem okresu alarmu.

3. Skrzydła drzwiowe kabin ześlizgowych powinny być po otwarciu samoczynnie unieruchamiane oraz wyposażone w zamknięcie uniemożliwiające przypadkowe ich otwarcie.

4. Klamki i urządzenia unieruchamiające skrzydła drzwiowe nie mogą powodować zaczepiania się lub potknięcia o ich wystające części.

5. Urządzenie elektromagnetyczne otwierające i unieruchamiające drzwi powinno być dublowane urządzeniami do ręcznego otwierania i blokowania, zainstalowanymi przy górnych krawędziach skrzydeł drzwi.

6. Zewnętrzne, umieszczone nad drzwiami światło ostrzegawcze w kolorze czerwonym oraz akustyczny sygnał ostrzegawczy i oświetlenie wnętrza kabiny po-

winny włączać się automatycznie w chwili otwarcia drzwi kabiny ześlizgu.

7. Obrzeża skrzydeł drzwi ześlizgu powinny być pomalowane kolorem czarnym o szerokości pasa 0,07 m, a pozostałe powierzchnie skrzydeł kolorem żółtym; na wysokości 1,7 m od podłogi należy umieścić na całej szerokości skrzydeł dobrze widoczny napis w kolorze czarnym: „UWAGA ZEŚLIZG — KORZYSTAĆ TYLKO W CZASIE ALARMU”.

8. Do kabiny ześlizgu może prowadzić wyłącznie jedno wejście, z korytarza.

9. W kabinie ześlizgu może być tylko jeden słup ześlizgu oraz powinien być otwór wentylacji grawitacyjnej lub wentylacja mechaniczna.

10. Ześlizgi powinny być usytuowane z tyłu pojazdów i bezwzględnie w odległości nie mniejszej niż 1,7 m od słupa ześlizgu do krawędzi otwartych drzwi pojazdu lub jego skrytek; poduszka amortyzacyjna ześlizgu musi być równa z poziomem podłogi.

11. Podczas korzystania z ześlizgów należy przestrzegać następujących zasad:

- 1) ześlizgi mogą być używane wyłącznie w czasie alarmów i szkolenia,
- 2) zabrania się:
 - a) korzystania z ześlizgów w uzbrojeniu osobistym,
 - b) opuszczania się po słupie z ześlizgu z obnażonymi kończynami i tułowiem,
- 3) następny użytkownik może opuścić się po ześlizgu dopiero wówczas, gdy jego poprzednik odejdzie od słupa ześlizgu na poziomie podłogi garażu.

§ 16. Nie wolno stosować progów w drzwiach pomieszczeń użytkowanych przez załogi podziału bojowego. Drzwi do tych pomieszczeń nie mogą być wahadłowe oraz nie mogą mieć oszklonych skrzydeł, a ich urządzenia zamykające nie mogą powodować zaczepiania się o nie.

§ 17. Wszystkie pomieszczenia strażnic powinny mieć wentylację grawitacyjną oraz niezależnie od tego możliwość ich wietrzenia przez okna lub drzwi prowadzące na zewnątrz.

§ 18. 1. Ratownicy pełniący służbę w systemie zmianowym muszą mieć zapewnione odpowiednie warunki wypoczynku w porze nocnej.

2. Łóżek w sypialniach podziału bojowego nie wolno ustawiać piętrowo, parami, a także w odległości mniejszej niż 0,8 m od siebie, przyjmując 5,5 m² powierzchni sypialni na jednego członka załogi.

3. Bieliznę pościelową należy wymieniać co najmniej raz na 12 służb.

4. Bieliznę pościelową, o ile nie znajduje się na łóżkach, należy przechowywać w osobnych, z otworami wentylacyjnymi, indywidualnych schowkach.

5. W sypialniach należy utrzymywać wzorową czystość oraz stosować jednolity sposób stania łóżek. Nie-

zależnie od codziennego wietrzenia sypialni, co najmniej raz w tygodniu należy trzepać koce, bieliznę pościelową i materace.

§ 19. 1. Ratownicy pełniący służbę w systemie zmianowym powinni mieć zapewnione ciepłe posiłki i możliwość przygotowania i spożycia własnych.

2. W każdej kuchni i stołówce należy pobierać i przechowywać próbki przygotowywanych i wydawanych posiłków.

3. Osobom wykonującym czynności służbowe:

1) w temperaturze otoczenia powyżej 25°C lub poniżej 10°C,

2) wymagające wysiłku fizycznego powodującego w ciągu zmiany służbowej efektywny wydatek energetyczny organizmu powyżej 1500 kcal (6280 kJ) u mężczyzn i 1000 kcal (4187 kJ) u kobiet,

przysługują nieodpłatnie napoje w ilości zaspokajającej potrzeby tych osób, odpowiednio zimne lub gorące w zależności od warunków wykonywania czynności, wzbogacone w sole mineralne i witaminy; za napoje nie przysługuje ekwiwalent pieniężny.

§ 20. 1. Pełniącym służbę w strażnicach należy zapewnić możliwość mycia się i kąpieli w ciepłej, bieżącej wodzie.

2. W budynku strażnicy powinno być wydzielone pomieszczenie o powierzchni co najmniej 9 m² do czyszczenia odzieży i obuwia.

§ 21. 1. Co najmniej 25% powierzchni skrzydeł wrót garażowych powinno być oszklone szkłem zbrojonym lub innym nie powodującym urazów po stłuczeniu. Wrota należy wyposażyć w urządzenia blokujące je po otwarciu.

2. Wrota garażowe zamykane automatycznie powinny być wyposażone w system ostrzegawczy informujący o ich zamykaniu.

3. W garażach lub warsztatach przy stosowaniu ogrzewania piecowego dostęp do paleniska może być tylko z zewnątrz tych pomieszczeń.

4. Urządzenia ogrzewcze, wentylacyjne i inne nie mogą stanowić przeszkód w swobodnym i bezpiecznym poruszaniu się osób.

§ 22. 1. W garażach należy ustawiać pojazdy i sprzęt wyłącznie na przewidzianych dla nich stanowiskach. Pomiędzy garażowanym sprzętem a ścianami i elementami konstrukcyjnymi należy zachować przejścia o szerokości co najmniej 1,0 m. Pojazdy powinny stać przodem do bram wjazdowych.

2. Pomiędzy pojazdami muszą być zachowane odstępy umożliwiające swobodne otwieranie drzwi tych pojazdów. Jeżeli nie można spełnić tego warunku, załoga powinna zajmować miejsca w pojazdach dopiero po ich wyprowadzeniu z garaży.

3. Granice stanowiska pojazdów i sprzętu oraz poduszek amortyzacyjnych ześlizgów powinny być ozna-

kowane na powierzchni posadzki białymi pasami o szerokości 0,1 m.

4. Elementy konstrukcyjne, zapadki drzwi garażowych i inne elementy stwarzające możliwość uderzenia lub potknięcia się o nie powinny być oznakowane przemiennymi, żółto-czarnymi ukośnymi pasami ostrzegawczymi.

5. Drzwi pomiędzy garażem a pozostałą częścią strażnicy powinny otwierać się w kierunku garażu i być szczelne. Skrzydła ich nie mogą być oszklone szkłem powodującym urazy po stłuczeniu.

6. W garażach należy:

1) ograniczać pracę silników, a wszelkie ich dłuższe próby przeprowadzać na zewnątrz,

2) przed uruchomieniem silników włączyć wentylację mechaniczną; w razie jej niesprawności lub braku, nie uruchamiać silników przed otwarciem bram garażowych.

7. Do odprowadzania spalin z garażu należy stosować skutecznie działające urządzenia odprowadzające spaliny z rur wydechowych na zewnątrz budynku.

8. W garażach zabrania się przechowywania materiałów pędnych i smarów.

9. Kierowcy i inne osoby stykające się z materiałami pędnymi powinni stosować środki i metody pracy zabezpieczające je przed szkodliwym działaniem tych materiałów, a zwłaszcza etyliny.

Rozdział 2

Wyposażenie techniczne

§ 23. 1. Stosowanie wyrobów służących do ochrony przeciwpożarowej wymaga certyfikatu w rozumieniu przepisów o badaniach i certyfikacji.

2. Sprzęt pożarniczy, ratowniczy, ochronny, uzbrojenie osobiste oraz narzędzia, instalacje i urządzenia techniczne należy utrzymywać w pełnej sprawności zapewniającej bezpieczeństwo ludzi, konserwować je i poddawać badaniom kontrolnym ustalającym ich sprawność techniczną i bezpieczeństwo użytkowników według ustaleń Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej, Centrum Naukowo-Badawczego Ochrony Przeciwpożarowej, producenta lub zgodnie z postanowieniami innych, właściwych przepisów dotyczących tych przedmiotów.

3. Sprzęt ratowniczy, jak: linki i linkowe aparaty ratownicze, zatrzaśniki, pasy bojowe, szelki bezpieczeństwa, pasy bezpieczeństwa itp., oraz drabiny przenośne, losowo poddane próbie wytrzymałości mechanicznej, nie mogą być wprowadzone do użycia jako sprzęt ratowniczy i podlegają kasacji.

4. Przełożony jednostki ustala wewnętrzny system nadzoru i kontroli stanu technicznego maszyn, urządzeń, sprzętu, instalacji i narzędzi oraz osoby odpowiedzialne za jego realizację.

5. Zabrania się:

- 1) eksploatacji przedmiotów:
 - a) nie sprawdzonych i niesprawnych,
 - b) których stan techniczny nie odpowiada wymaganiom bezpieczeństwa i higieny pracy,
 - c) których termin obowiązkowej obsługi technicznej, użytkowania, kontroli został przekroczony,
 - d) niezgodnie z ich przeznaczeniem lub postanowieniami instrukcji obsługi,
- 2) obsługi, napraw i konserwacji sprzętu pożarniczego, instalacji i urządzeń technicznych przez osoby nie posiadające aktualnych uprawnień zawodowych do obsługi i napraw takiego sprzętu, instalacji i urządzeń.

6. Sprzęt ratowniczy i uzbrojenie osobiste podlegają szczególnie dokładnym oględzinom po każdorazowym użyciu, a stosowane do szkolenia — również przed użyciem.

7. Stan techniczny wspinalni oraz poduszki amortyzacyjnej należy sprawdzać co najmniej raz w roku, po okresie zimowym. Wspinalni nie spełniającej warunków bezpieczeństwa, jak też nie posiadającej właściwie wykonanej poduszki amortyzacyjnej używać nie wolno.

8. Poduszka amortyzacyjna wypełniona materiałem amortyzacyjnym powinna być zlokalizowana bezpośrednio przy ścianie wspinalni. Powinna również mieć szerokość o około 2 m większą niż szerokość ściany i długość 4 m. Brzegi poduszki amortyzacyjnej nie mogą być zabezpieczone twardymi krawędziami, natomiast mogą wystawać ponad poziom terenu.

9. Wspinalnia wykorzystywana do suszenia węży pożarniczych powinna posiadać mechanizm wyciągowy i mocujący, a stanowisko tak usytuowane i zabezpieczone, aby skutecznie chroniło obsługę przed ewentualnym upadkiem węży.

§ 24. 1. Sprzęt, instalacje i urządzenia techniczne nowe lub po przeprowadzonym remoncie mogą być oddane do użytku po odpowiednio:

- 1) pisemnym zgłoszeniu i odbiorze przeprowadzonym przez organ dozoru technicznego, jeżeli urządzenie takiemu dozorowi podlega, lub przez inny właściwy organ,
- 2) sprawdzeniu kompletu i aktualności dokumentacji technicznej sprzętu, instalacji lub urządzenia,
- 3) sprawdzeniu i stwierdzeniu podczas odbioru, że instalacja lub urządzenie odpowiada warunkom określonym w dokumentacji technicznej, a stan urządzenia i miejsce przeznaczone do jego obsługi odpowiadają wymaganiom bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 4) przeszkoleniu osób przewidzianych od obsługi instalacji lub urządzenia oraz sprawdzeniu wymaganych uprawnień i kwalifikacji zawodowych i zapewnieniu tym osobom właściwych środków ochrony indywidualnej oraz przeszkoleniu w posługiwaniu się tymi środkami,

- 5) zapewnieniu lub opracowaniu stanowiskowej instrukcji bezpieczeństwa i higieny pracy i umieszczeniu jej w widocznym miejscu przy urządzeniu, zapoznaniu z postanowieniami instrukcji upoważnionych osób oraz sprawdzeniu znajomości tej wiedzy,
- 6) zapewnieniu przeprowadzania terminowej konserwacji, przeglądów, pomiarów i kontroli przez uprawnione do tego osoby, instytucje lub organy,
- 7) zapewnieniu bieżącego prowadzenia, jeżeli jest wymagana, dokumentacji eksploatacyjnej.

2. Przełożony jest obowiązany niezwłocznie i konsekwentnie likwidować stwierdzone lub zgłoszone zagrożenie życia lub zdrowia podwładnych oraz inne uchybienia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, we własnym zakresie, a w razie braku możliwości zgłosić je swojemu przełożonemu lub kompetentnej w danej dziedzinie komórce albo jednostce; do czasu likwidacji zagrożenia bezwzględnie zabezpieczyć ludzi przed jego skutkami, a wyposażenie techniczne niesprawne wycofać z użycia i skutecznie zabezpieczyć przed jego przypadkowym użyciem.

DZIAŁ TRZECI

Wymagania bezpieczeństwa i higieny podczas szkolenia

Rozdział 1

Obowiązki organizatorów i uczestników szkolenia

§ 25. Organizatorzy, kierownictwo, sędziowie i instruktorzy są odpowiedzialni za bezpieczeństwo i higienę uczestników szkolenia oraz za przestrzeganie przez nich przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

§ 26. 1. Podczas szkolenia należy zapewnić:

- 1) regulaminową obsługę sprzętu i bezpieczną realizację poszczególnych elementów ćwiczeń,
- 2) maksymalne wykorzystanie czasu i sprzętu przy jak najmniejszym zmęczeniu ćwiczących,
- 3) bezpieczeństwo osób postronnych i obiektów, na których odbywają się ćwiczenia.

2. Przed zajęciami i sprawdzianami z wychowania fizycznego należy przeprowadzać ćwiczenia przygotowujące racjonalnie organizm do zwiększonego wysiłku.

3. Zasady prowadzenia zajęć wychowania fizycznego, sportu pożarniczego oraz innych konkurencji i gier sportowych określają odrębne przepisy.

§ 27. W szkoleniu nie mogą brać udziału osoby, które nie ukończyły wstępnego szkolenia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, oraz osoby nie posiadające aktualnych badań lekarskich.

§ 28. Organizatorzy szkolenia obowiązani są zapewnić zabezpieczenie medyczo-sanitarne ćwiczeń.

§ 29. 1. Przygotowując i przeprowadzając szkolenie należy eliminować okoliczności zagrażające zdrowiu i życiu uczestników szkolenia i osób postronnych, a w szczególności:

- 1) prowadzenie szkolenia w miejscach o dużym natężeniu ruchu bez uprzedniego zabezpieczenia,
- 2) prowadzenie nauki pływania i ratownictwa wodnego w miejscach niebezpiecznych i bez właściwego nadzoru oraz sprzętu ratunkowego.

2. Teren szkolenia należy zabezpieczyć przed dostępem osób postronnych, a zwłaszcza dzieci.

3. Szkolenie należy prowadzić w bezpiecznej odległości od osób postronnych, aby wykluczyć możliwość narażenia ich na niebezpieczeństwo, np. z powodu upadku drabiny, sprzętu, zalania środkami gaśniczymi, oparzenia, zadymienia.

§ 30. Każde ćwiczenie powinno być prowadzone pod nadzorem instruktora i przez taką liczbę osób, która pozwala na sprawowanie bezpośredniego nadzoru nad ćwiczącymi.

§ 31. Przed przystąpieniem do szkolenia organizatorzy i instruktorzy są obowiązani:

- 1) sprawdzić obiekt ćwiczebny, sprzęt ratowniczy, odzież ochronną, uzbrojenie osobiste itp., a sprzęt niesprawny wycofać z użytkowania,
- 2) zwracać uwagę ćwiczącym na mogące wystąpić zagrożenia.

§ 32. Ćwiczenia trudniejsze i bardziej skomplikowane należy wprowadzać do szkolenia stosując zasadę stopniowania trudności.

§ 33. Instruktorzy są zobowiązani zapewnić przestrzeganie przez ćwiczących wzorowej dyscypliny, przepisów szkoleniowych oraz bezpieczeństwa i higieny.

§ 34. Organizatorzy są obowiązani odsunąć od szkolenia osoby naruszające postanowienia regulaminów, instrukcji, przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, poleceń i wskazówek przełożonych oraz osoby zgłaszające przejściowy zły stan zdrowia.

§ 35. Organizatorzy są obowiązani zapewnić uczestnikom szkolenia bezpieczeństwo oraz właściwe warunki socjalne i bytowe, gdy szkolenie jest połączone z zakwaterowaniem i wyżywieniem poza jednostką.

§ 36. Uczestnicy szkolenia obowiązani są niezwłocznie zgłaszać odniesione obrażenia.

§ 37. Organizatorzy i instruktorzy są obowiązani przerwać szkolenie w razie:

- 1) stwierdzenia organizacyjno-technicznych uchybień lub braku zapewnienia niezbędnych warunków bezpieczeństwa,

- 2) stwierdzenia nieprawidłowego wykonywania elementów szkolenia, nadmiernej brawury oraz nieprzestrzegania lub lekceważenia przepisów bezpieczeństwa i higieny.

§ 38. Zabrania się prowadzenia szkolenia i jego elementów w sposób niezgodny z regulaminami i zasadami bezpieczeństwa ćwiczeń.

§ 39. Zabrania się stosowania kryterium czasowego w sprawdzianach i ćwiczeniach z użyciem linek i linkowych aparatów ratowniczych oraz worów ratowniczych, sprzętu ochrony dróg oddechowych, ubrań izolujących cały organizm, drabin i podnośników, dźwignia i przenoszenia ciężarów o wartości większej niż połowa dopuszczalnych wartości określonych przez normy ręcznego dźwigania i przenoszenia ciężarów, a także:

- 1) zwijania po drabinach użytego do ćwiczenia sprzętu,
- 2) pomiaru napięcia i obsługi urządzeń elektrycznych pod napięciem,
- 3) przecinania, rozłupywania lub rozbijania przedmiotów albo materiałów,
- 4) zdejmowania sprzętu z dachu samochodu pożarniczego,
- 5) obsługi specjalistycznego sprzętu ratownictwa chemicznego i technicznego.

Rozdział 2

Szkolenie na wysokości

§ 40. Podczas szkolenia na wysokości w obiektach, na wspinalniach, statkach powietrznych itp. należy zapewnić dodatkowy personel, którego zadaniem jest asekuracja ćwiczących w miejscach grożących upadkiem oraz stała kontrola prawidłowego zabezpieczenia się, a w szczególności:

- 1) ustawienia i zabezpieczenia drabin, mocowania i nawijania linek i linkowych aparatów ratowniczych oraz worów ratowniczych,
- 2) kompletności wyposażenia i prawidłowego założenia przez ćwiczących środków ochrony indywidualnej oraz uzbrojenia osobistego,
- 3) zabezpieczania niezbędnych w danych warunkach elementów ćwiczenia i miejsc grożących wypadkiem,
- 4) sprawdzenie haka oraz elastyczności poduszki amortyzacyjnej wspinalni.

§ 41. Podczas szkolenia na wysokości zabrania się:

- 1) prowadzenia ćwiczeń, dopóki szkoleni nie oswoją się z wysokością,
- 2) opuszczania się ześlizgiem po bocznicach drabiny,
- 3) wykonywania skoków ćwiczebnych na skokochrony (ratownicze poduszki pneumatyczne).

Rozdział 3

Pozorowanie zdarzeń. Postępowanie z materiałami dymotwórczymi, zapalającymi i wybuchowymi

§ 42. Do pozorowania zdarzeń podczas prowadzonych szkoleń powinno się stosować środki dymotwórcze neutralne dla organizmu.

§ 43. Stosując środki dymne należy zachować następujące środki ostrożności:

- 1) zapłoniki do świec dymnych przechowywać i transportować oddzielnie,
- 2) zapłoniki włożone w otwory świec zapalać wyciągniętą ręką; nie wolno pochylać się w tym czasie nad świecą,
- 3) nie wolno zapalać świec wykazujących uszkodzenia, gdyż mogą one ulec rozerwaniu,
- 4) nie wolno przetrzymywać w ręku zapalonych granatów dymnych,
- 5) odpalając petardy należy szczególnie przestrzegać przepisów bezpieczeństwa określonych w instrukcjach obsługi,
- 6) rakiety sygnałacyjne należy nosić nie załadowane, a naboje wprowadzać do lufy dopiero przed oddaniem strzału.

§ 44. W każdym przypadku użycia ognia otwartego oraz materiałów dymotwórczych należy zapewnić odpowiednie zabezpieczenie ludzi i obiektów, uwzględniając warunki terenowe i atmosferyczne w miejscu szkolenia i jego najbliższym otoczeniu.

§ 45. Ćwiczenia oraz doświadczenia z użyciem materiałów zapalających i wybuchowych mogą prowadzić wyłącznie uprawnione i wyznaczone do tego osoby, które ponoszą odpowiedzialność za zapewnienie i zachowanie warunków bezpieczeństwa osób oraz bezpieczeństwa obiektu, na którego terenie używane są te materiały.

§ 46. 1. Ćwiczebna komora gazowa musi być wyposażona w instalację sygnałacyjną, oświetleniową i wentylacyjną.

2. W przedziałach komory oraz przy każdej przeszkodzie powinny być przyciski sygnałacyjne i przyciski bezpieczeństwa połączone z pulpitem kontrolnym lub wyświetlaczem.

3. Instalacja nawiewno-wyciągowa powinna zapewnić całkowitą wymianę powietrza we właściwej komorze w czasie nie dłuższym niż 90 sekund od chwili włączenia sygnalizacji alarmowej.

4. Z chwilą włączenia sygnalizacji alarmowej musi być włączona instalacja oświetleniowa i nawiewno-wyciągowa.

5. Ćwiczebne komory gazowe powinny być wyposażone w poczekalnię oraz urządzenia higienicznosanitarne.

6. Osobom ćwiczącym w komorze gazowej należy zapewnić odpowiednie zabezpieczenie medyczne.

7. Pozorowanie ratowania osób z pomieszczeń zadymionych, nie oświetlonych, o trudno dostępnym lub skomplikowanym układzie, może odbywać się wyłącznie przy stosowaniu manekinów.

DZIAŁ CZWARTY

Sprzęt i urządzenia ratownicze

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 47. Zabrania się stosowania sprzętu treningowego w działaniach ratowniczych.

§ 48. Zabrania się użytkowania sprzętu ratowniczego niezgodnie z zalecanymi przez producenta parametrami pracy.

§ 49. W czasie akcji ratownictwa chemicznego należy stosować metody określone przez charakterystyki wskazane przez specjalistów, właściwe dla konkretnej substancji.

§ 50. Gdy akcja ratownicza obejmuje kilka rodzajów działań, doboru środków i metod działania gwarantujących bezpieczeństwo ratowników dokonuje się z uwzględnieniem zasad zawartych w poszczególnych rozdziałach niniejszego rozporządzenia.

§ 51. Ratownika kierowanego do działań należy wyposażyć w sygnalizator bezruchu.

Rozdział 2

Środki transportu

§ 52. 1. Przywileje przystępujące pojazdom pożarniczym mogą być wykorzystywane jedynie wówczas, gdy tego wymaga sytuacja na jezdni. Z uprzywilejowania w ruchu mogą korzystać tylko pojazdy prawidłowo oznakowane i stosujące — zgodnie z przepisami — łącznie ostrzegawcze sygnały świetlne i dźwiękowe w związku z akcją ratowniczą oraz w innych przypadkach na polecenie właściwego przełożonego lub stanowiska koordynacji ratownictwa (punktu dyspozycyjnego). W razie uszkodzenia choćby jednego z wyżej wymienionych sygnałów, dalsza jazda następuje bez prawa korzystania z przywilejów w ruchu drogowym.

2. Uruchomienie sygnałów należy do obowiązków kierowcy.

3. Zabrania się alarmowego przewożenia pojazdami pożarniczymi osób postronnych oraz członków młodzieżowych i kobiecych drużyn pożarniczych.

§ 53. 1. Rozpoczęcie jazdy pojazdem pożarniczym następuje wyłącznie na rozkaz dowódcy, po upewnieniu się przez niego o zajęciu miejsc przez załogę oraz zamknięciu skrytek i drzwi pojazdu.

2. Dowódca (dysponent) nie ma prawa żądać zwiększenia szybkości pojazdu, natomiast jest obowiązany nakazać jej zmniejszenie w razie lekceważenia bezpieczeństwa przez kierowcę.

3. Pojazd należy prowadzić z szybkością w danych warunkach bezpieczną.

4. Szybkość jazdy w kolumnie reguluje pierwszy pojazd; pozostałe pojazdy obowiązują zachowanie odstępów, zapewniających bezpieczeństwo jazdy w danych warunkach.

5. Wyprzedzanie się pojazdów w kolumnie może nastąpić wyłącznie na polecenie właściwego dowódcy.

6. Zamocowanie wyposażenia pojazdu oraz przewożonego sprzętu powinno wykluczać przypadkowe jego przemieszczanie mogące spowodować obrażenia ludzi. Skuteczność zamocowania sprzętu i wyposażenia do służących do tego celu uchwytów, ram, pasków itp. należy stale kontrolować.

7. Pojazdy pożarnicze muszą mieć takie odprowadzenia spalin, aby ratownicy w czasie jazdy nie byli narażeni na ich działanie.

8. Podczas jazdy:

- 1) załodze pojazdu pożarniczego zabrania się:
 - a) wychylania się i otwierania drzwi,
 - b) zajmowania miejsc innych niż ustalone,
 - c) jazdy na stopniach i innych zewnętrznych elementach pojazdów,
 - d) palenia tytoniu,
 - e) samowolnego opuszczania pojazdu,
 - f) prowadzenia zbędnych rozmów z kierowcą,
 - g) zdejmowania hełmów,
- 2) kierowca pojazdu pożarniczego nie używa hełmu i pasa bojowego, natomiast po opuszczeniu pojazdu nosi uzbrojenie zgodnie z ustaleniami obowiązującymi pozostałymi członkami załogi.

9. Na miejscu akcji pojazd należy ustawiać zgodnie z poleceniami dowódcy, mając na względzie nieutrudnianie ruchu innym pojazdom, bezpieczeństwo załogi i pojazdu, zachowanie możliwości manewrowania, w tym odjazdu.

Rozdział 3

Agregaty i sprzęt specjalistyczny

§ 54. Agregaty ratownicze oraz inny ciężki sprzęt powinien być przenoszony przez taką liczbę osób, aby ciężar przypadający na jednego mężczyznę nie przekraczał 50 kilogramów, zaś na jedną kobietę — 20 kilogramów; przy przenoszeniu przedmiotów o ciężarze ponad 300 kg należy używać pasów, lin i innego sprzętu ułatwiającego i zapewniającego bezpieczeństwo pracy.

§ 55. 1. Podczas pracy silników spalinowych w przestrzeniach zamkniętych (pomieszczenia, tunele, piwnice itp.) i innych miejscach nieprzewiewnych na-

leży zapewnić skuteczne odprowadzenie spalin. W przypadku gdy nie ma takiej możliwości, obsługa ma obowiązek stosować sprzęt izolacyjny ochrony dróg oddechowych.

2. Obsługujący agregaty powinni stosować indywidualne ochronniki słuchu.

3. Na nierównym podłożu agregaty należy mocować tak, aby po ich ustawieniu nie miały możliwości zsunięcia się lub przewrócenia.

4. W strefach zagrożonych wybuchem należy stosować agregaty i sprzęt w obudowie przeciwwybuchowej.

5. Sprzęt oświetleniowy podczas pracy nie może powodować oślepiania ratowników, a w szczególności pracujących na wysokości, kierowców i obsługujących sprzęt mechaniczny.

6. W strefach zagrożonych wybuchem należy stosować sprzęt oświetleniowy w obudowie przeciwybuchowej lub oświetlać miejsce działania ratowniczego z zewnątrz, z odległości eliminującej możliwość wybuchu.

§ 56. 1. Drabiny i podnośniki hydrauliczne w miejscu ich ustawienia muszą mieć zabezpieczoną pełną stateczność. Drabiny przystawne powinny być ustawione w sposób eliminujący przechył boczny.

2. Stanowisko na drabinie ustawionej jako wolno stojąca można zajmować dopiero po zapewnieniu jej pełnej stabilności.

§ 57. 1. Nie wolno sprawiać i składać drabin, gdy znajdują się na nich ludzie. Zasada ta nie obowiązuje, gdy drabiny są wyposażone w pomosty lub inne urządzenia pozwalające na bezpieczne zajęcie na nich miejsca podczas ruchu.

2. Zabrania się sprawiać drabin, podnośników hydraulicznych i dźwigów w bezpośrednim pobliżu napowietrznych przewodów elektrycznych i innych urządzeń znajdujących się pod napięciem, jeżeli zachodzi możliwość spowodowania porażenia ratownika prądem.

§ 58. 1. Podczas działań ratowniczo-gaśniczych prowadzonych wewnątrz obiektów oraz w każdym innym przypadku stwierdzenia lub podejrzenia obecności lotnych substancji toksycznych, a w szczególności tlenku węgla albo innych gazów, par, dymów, pyłów lub czynników i substancji o właściwościach trujących, duszących, parzących, rakotwórczych, drażniących itp., oraz tam, gdzie może występować niedobór tlenu w otaczającej atmosferze, należy stosować izolacyjny, indywidualny sprzęt ochrony dróg oddechowych.

2. Filtrujący sprzęt przeciwgazowo-dymowy (maski z pochłaniaczami) dopuszcza się do stosowania w terenie otwartym po stwierdzeniu, że stężenie tlenu wynosi minimum 17%, i nabyciu pewności o właściwym dobraniu pochłaniacza do występujących w atmosferze substancji.

3. Stosując izolacyjny sprzęt ochrony dróg oddechowych, należy:

- 1) zachować szczególną karność, spokój i opanowanie,
- 2) używać sprzęt tylko na wyraźny rozkaz dowódcy,
- 3) zakładać i zdejmować maski wyłącznie na zewnątrz pomieszczeń, w atmosferze nie zanieczyszczonej substancjami szkodliwymi, a jednocześnie w miejscach położonych jak najbliżej obszaru, na którym prowadzona jest akcja ratownicza.

Przed założeniem maski osoby posiadające ruchome protezy zębowe obowiązane są je wyjąć z jamy ustnej.

4. Osoby noszące brody i bokobrody oraz długie włosy i wąsy, a także nie przestrzegające bieżącego golenia zarostu twarzy nie mogą brać udziału w działaniach ratowniczych prowadzonych wewnątrz obiektów oraz w przypadkach stwierdzenia lub podejrzenia obecności lotnych substancji toksycznych.

§ 59. 1. W przypadkach występowania substancji chemicznych oraz czynników mogących oddziaływać szkodliwie na skórę i przez skórę stosować należy sprzęt ochronny i odzież specjalną chroniącą i zabezpieczającą cały organizm.

2. Przed założeniem ubrania specjalnego należy zdjąć wszystkie akcesoria mogące uszkodzić je od wewnątrz lub utrudnić działanie.

3. Ubranie gazoszczelne należy zakładać w strefie bezpiecznej, przy pomocy dodatkowych osób kontrolujących również prawidłowość uszczelnienia ubrania.

4. Przed wprowadzeniem ratownika do akcji musi on potwierdzić swoją gotowość do działań. Przed wejściem w strefę zagrożoną ratownik musi potwierdzić sprawność działania całego systemu izolującego.

5. Należy utrzymywać łączność z ratownikami wprowadzonymi do strefy zagrożenia.

§ 60. 1. Wprowadzając ratowników do strefy zagrożenia należy kontrolować ich czas przebywania w tej strefie, tak aby zapewnić im w drodze powrotnej dwukrotną ilość powietrza w stosunku do potrzebnej na wejście.

2. Ratownik może zdjąć ubranie specjalne po uprzednim jego oczyszczeniu i wstępnej, o ile istnieje taka potrzeba, neutralizacji.

3. Przy zdejmowaniu ubrań specjalnych należy wyposażyć rozbierającego się w niezbędne środki ochronny i środki neutralizujące.

4. Ponowne użycie ubrania specjalnego w akcji może nastąpić po wykonaniu zabiegów konserwujących określonych instrukcją producenta.

§ 61. W przypadkach, w których akcja ratownicza obejmuje różne rodzaje działań, doboru metod i środków gwarantujących bezpieczeństwo ratowników dokonąć należy z uwzględnieniem zasad zawartych w po-

szczególnych rozdziałach niniejszego rozporządzenia.

DZIAŁ PIĄTY

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas działań ratowniczych

Rozdział 1

Prowadzenie działań w obrębie dróg publicznych

§ 62. 1. W razie konieczności prowadzenia działań na drodze publicznej, należy ją przy pomocy właściwej służby specjalistycznej, a w razie jej braku, własnymi środkami i siłami, zamknąć dla ruchu pojazdów, zapewniając zgodne z przepisami ruchu drogowego zabezpieczenie, właściwe do pory doby i warunków atmosferycznych, stosując odpowiednio zasady określone w ust. 2.

2. Jeżeli akcja ma być prowadzona w pobliżu drogi publicznej, a dla pojazdów ratowniczych nie ma innego miejsca, to należy je ustawiać na skraju jednej części drogi i tylko od strony miejsca akcji, zostawiając drugą stronę drogi wolną dla ruchu pojazdów, stosując następujące zasady:

- 1) z wyjątkiem kierowcy, pozostali członkowie załogi wychodzą z pojazdów po stronie pobocza lub chodnika,
- 2) kierujący działaniem ratowniczym zapewnia skuteczne zabezpieczenie z odpowiedniej odległości ratowników i sprzętu z obu kierunków drogi nie zamkniętej dla ruchu,
- 3) pojazdy ratownicze powinny mieć włączone pełne oświetlenie zewnętrzne i światła ostrzegawcze na dachach,
- 4) w odpowiednich odległościach od pojazdów należy ustawić lampy sygnalizacyjne i znaki ostrzegawcze,
- 5) w szczególnych okolicznościach do zabezpieczenia lub zamknięcia drogi można dodatkowo użyć pojazdów ratowniczych, ustawionych w poprzek jezdni, zapewniając odpowiednią ich widoczność, oświetlonych jak w pkt 3,
- 6) każdorazowo przed wejściem na drogę należy zachować szczególną ostrożność, upewniając się, że nie ma zagrożenia ze strony innych pojazdów.

Rozdział 2

Prowadzenie działań w obrębie zagrożenia materiałami chemicznymi

§ 63. 1. W czasie akcji ratowniczych, w których występuje zagrożenie ze strony materiałów żrących, parzących, łatwo palnych i wybuchowych, dla uniknięcia skutków zagrożenia należy kierować się przede wszystkim następującymi zasadami:

- 1) działać z największą rozwagą i ostrożnością, zwłaszcza przy przeprowadzaniu rozpoznania,
- 2) stosować odpowiednią odzież ochronną i specjalną oraz izolacyjny sprzęt ochrony dróg oddechowych,

- 3) w zależności od sytuacji ograniczać lub zabraniać wprowadzenia ratowników do wnętrza zagrożonych obiektów,
- 4) zachować ostrożność przy otwieraniu pomieszczeń i zbiorników,
- 5) odcinać dopływ (wpływ) płynów i gazów łatwo palnych, nie dopuszczać do przenikania płynów, par i gazów łatwo palnych do przewodów kanalizacyjnych, wodociągowych, ogrzewczych i innych,
- 6) zasięg oraz stężenie substancji toksycznych i wybuchowych bieżąco kontrolować przy użyciu przyrządów kontrolno-pomiarowych,
- 7) osoby, które zostały zmoczone lub opryskane cieczą palną, substancjami żrącymi lub parzącymi, wycofać z udziału w akcji i zapewnić im pomoc medyczo-sanitarną oraz środki neutralizujące,
- 8) zadania, o ile jest to możliwe, wykonywać od strony nawietrznej, to jest od strony wiejącego wiatru,
- 9) bezpieczeństwo ratowników pracujących w strefie powinni również zapewniać, gotowi do wejścia w nią, ratownicy rezerwowi.

§ 64. W czasie akcji ratowniczych w obiektach, w których są produkowane, stosowane lub przechowywane materiały chemiczne żrące, parzące, łatwo palne lub wybuchowe, dowódca akcji obowiązany jest do ścisłej współpracy z fachowym personelem techniczno-inżynierskim i do korzystania z informacji i wskazówek tego personelu.

§ 65. W razie stwierdzenia zagrożenia mogącego spowodować wybuch, należy wycofać ludzi i — w miarę możliwości — sprzęt w miejsca bezpieczne.

§ 66. W razie wystąpienia trudności w dokładnym rozpoznaniu zagrożenia ze strony substancji chemicznych, należy postępować jak w przypadkach występowania zagrożenia.

Rozdział 3

Prowadzenie działań w obrębie zagrożenia dymem i gazami pożarowymi

§ 67. 1. Gdy sytuacja nie pozwala na zwłokę ze względu na konieczność ratowania ludzi, a stężenie dymów jest nieznaczne, dopuszcza się wprowadzanie do pomieszczeń zadymionych osób nie zabezpieczonych izolacyjnym sprzętem ochrony dróg oddechowych.

2. W okolicznościach wymienionych w ust. 1 należy:

- 1) jak najszybciej oddymić i przewietrzyć pomieszczenia,
- 2) posuwać się w pozycji schylonej ku podłodze (posadzce), jeżeli dym unosi się ku górze.

§ 68. Właściwy przełożony ma obowiązek:

- 1) po założeniu masek przez podwładnych sprawdzić funkcjonowanie izolacyjnego sprzętu ochrony dróg oddechowych, a zwłaszcza otwarcie dopływu tlenu lub powietrza z butli, szczelność przylegania maski, szczelność połączeń i złączy oraz wskazania

przyrządów określających ciśnienie tlenu lub powietrza w butlach,

- 2) zwracać uwagę, aby linki oraz inny sprzęt ubezpieczający, jak również uzbrojenie osobiste oraz wyposażenie nie powodowało lub nie mogło spowodować unieruchomienia izolacyjnego sprzętu ochrony dróg oddechowych,
- 3) przestrzegać ściśle zasady nieprzekraczania dopuszczalnego czasu pracy ustalanego dla danego typu aparatu oddechowego z jednoczesnym zachowaniem niezbędnej rezerwy czasu działania ochronnego,
- 4) w przypadkach trudnych warunków pracy zmniejszyć w odpowiednim stopniu dopuszczalny czas przebywania osób w obszarze zagrożonym,
- 5) posługiwać się wcześniej ustalonymi umownymi znakami sygnalizacyjnymi.

§ 69. 1. Każda osoba pracująca w pomieszczeniach zadymionych powinna być wyposażona w sprawnie działający sprzęt oświetleniowy i inny odpowiedni do warunków akcji.

2. W pomieszczeniach zadymionych lub o słabej widoczności należy posuwać się rzędem. Dowódca powinien badać przed sobą drogę, obecność przeszkód i miejsc niebezpiecznych, sygnalizować oraz ostrzegać o niebezpieczeństwach.

§ 70. Osoby wprowadzane do pomieszczeń zadymionych, piwnic, kanałów, studni, zbiorników i innych o skomplikowanym układzie lub do miejsc trudno dostępnych należy zabezpieczyć tak, aby w razie konieczności można było niezwłocznie udzielić im pomocy.

§ 71. Przerwanie pracy i wyjście roty ze strefy zagrożonej, zadymionej, poza rozkazem właściwego dowódcy, może nastąpić w szczególności w razie:

- 1) wystąpienia złego samopoczucia u uczestników akcji,
- 2) stwierdzenia uszkodzeń izolacyjnego sprzętu ochrony dróg oddechowych,
- 3) stwierdzenia naruszenia rezerwy tlenu lub powietrza niezbędnego na czas powrotu,
- 4) zaistnienia niebezpieczeństwa zagrażającego życiu lub zdrowiu ratowników.

Rozdział 4

Prowadzenie działań w obrębie zagrożenia niewypałami (niewybuchami)

§ 72. 1. Na terenach i w obiektach, w których przewiduje się możliwość znajdowania się niewypałów, amunicji lub materiałów wybuchowych, należy ściśle współpracować z personelem fachowym oraz działać ze szczególną ostrożnością, wykorzystując między innymi wszelkie osłony terenu i budowli.

2. Zabrania się wprowadzania ludzi do obiektów i na teren bezpośrednio objęty lub zagrożony pożarem, na którym znajdują się niewypały (niewybuchy) i ma-

teriały wybuchowe lub przeprowadzane są ćwiczenia wojskowe przy użyciu ostrej amunicji.

Rozdział 5

Prowadzenie działań w obrębie zagrożenia prądem elektrycznym

§ 73. W czasie akcji ratowniczych, w których występuje możliwość porażenia prądem elektrycznym, należy ściśle współpracować z fachowym personelem technicznym w celu wyłączenia dopływu prądu elektrycznego do urządzeń i instalacji znajdujących się bezpośrednio na miejscu akcji.

§ 74. Wyłączenia dopływu prądu elektrycznego przez służby ratownicze można dokonać:

- 1) tylko przez wyłączenie oznakowanego wyłącznika głównego,
- 2) przy urządzeniach elektrycznych w zakładach przemysłowych, energetycznych, podstacjach, transformatorach itp. tylko z pomocą miejscowych elektryków, personelu pogotowia elektrycznego lub służby energetycznej,
- 3) na liniach wysokiego napięcia lub sieci trakcyjnej przez zażądanie u właściwych organów przerwania dopływu prądu, ściśle współdziałając poprzez stanowiska koordynacji ratownictwa z ośrodkami dyspozycyjnymi tych organów,
- 4) w środkach komunikacji o napędzie elektrycznym, przez odciążenie pantografów od sieci lub odłączenie prądu z baterii akumulatorów,
- 5) przy reklamach, neonach, dźwigach towarowo-osobowych, suwnicach itp. przez wyłączenie wyłączników.

§ 75. Jeśli w czasie akcji ratowniczej nie udało się wyłączyć dopływu prądu elektrycznego, należy przyjąć zasadę, że:

- 1) każde urządzenie i instalacja elektryczna, w tym każdy przewód lub kabel, mogą znajdować się pod napięciem,
- 2) urządzeń elektrycznych, instalacji nie wolno dotykać, zrywać lub przecinać. Usuwanie ich może nastąpić tylko z równoczesnym zachowaniem przepisów o postępowaniu z urządzeniami elektrycznymi pod napięciem.

§ 76. 1. Dowódca, jeśli nie posiada możliwości osobistego sprawdzenia wyłączenia prądu elektrycznego, może oprzeć się na meldunku służby energetycznej lub elektryka danego obiektu. W sytuacjach szczególnych dowódca może zażądać meldunku na piśmie.

2. Decyzję o ponownym włączeniu prądu elektrycznego podejmuje służba energetyczna po uzyskaniu zgody właściwego dowódcy akcji.

§ 77. W czasie akcji ratowniczych, przeprowadzanych w pobliżu urządzeń elektrycznych, instalacji i przewodów wysokiego napięcia, należy zwrócić uwagę na możliwość powstania porażień wywołanych:

- 1) napięciem krokowym,
- 2) prądami indukcyjnymi.

§ 78. Do gaszenia urządzeń znajdujących się pod napięciem zabrania się stosowania środków gaśniczych mających zdolność przewodzenia prądu elektrycznego.

Rozdział 6

Prowadzenie działań w obrębie zagrożenia materiałami promieniotwórczymi

§ 79. Akcje ratownicze w obecności izotopów i materiałów promieniotwórczych należy prowadzić w ścisłym współdziałaniu ze służbami awaryjnymi, ośrodkami dyspozycyjnymi i grupami interwencyjnymi służby ochrony radiologicznej, których stale aktualna ewidencja powinna znajdować się na stanowiskach kierowania.

§ 80. Celem uniknięcia lub wydatnego zmniejszenia niebezpieczeństwa działania promieniowania jonizującego należy w czasie akcji ratowniczych stosować środki i metody ustalone dla tego rodzaju działań, a w szczególności stosować się ściśle do wskazań personelu fachowego w tym zakresie.

§ 81. W czasie trwania akcji i po jej zakończeniu należy przeprowadzić dezaktywację ludzi i sprzętu zgodnie ze wskazówkami służb ochrony radiologicznej.

§ 82. Wszystkie osoby biorące udział w akcji należy po jej zakończeniu poddać szczegółowym badaniom lekarskim przy współdziałaniu służby ochrony radiologicznej i ściśle stosować się do wydanych poleceń.

Rozdział 7

Prowadzenie działań w obrębie zagrożonych konstrukcji budowlanych

§ 83. W czasie akcji ratowniczych dla zmniejszenia niebezpieczeństwa zawalenia się konstrukcji budowlanych należy:

- 1) przeprowadzić szczegółowe rozpoznanie sytuacji,
- 2) dążyć do zlikwidowania źródeł pożaru w bezpośrednim pobliżu elementów nośnych i nie dopuszczać do ich osłabienia lub zniszczenia przez ogień,
- 3) nie dopuszczać do przegrzewania stalowych słupów, dźwigarów, belek i innych elementów konstrukcyjnych,
- 4) racjonalnie operować prądami wodnymi, nie kierować ich na rozgrzane elementy konstrukcyjne,
- 5) nie wprowadzać osób do wnętrza i w bezpośrednie pobliże pomieszczeń i obiektów zagrożonych zawaleniem,
- 6) nie dopuszczać do gromadzenia osób na przepalonych, popękanych i nadwerżonych stropach, balkonach i innych elementach konstrukcji budowlanych,
- 7) wyznaczać osoby do obserwacji zagrożonych konstrukcji i ostrzegania o zauważonym niebezpieczeństwie,

- 8) dążyć do prowadzenia akcji ratowniczej wspólnie z przedstawicielami nadzoru budowlanego, zwłaszcza w obiektach, które stwarzają szczególne zagrożenie,
- 9) zabezpieczyć teren akcji przed dostępem osób postronnych.

§ 84. 1. Przed przystąpieniem do rozbierania lub wyburzania zagrożonych lub osłabionych konstrukcji budowlanych należy, w miarę możliwości, zapewnić fachowy nadzór i pomoc władz budowlanych, zachowując jednocześnie środki ostrożności, a zwłaszcza:

- 1) zbadać dokładnie stan elementów podlegających rozbiórce (wyburzeniu),
- 2) przeprowadzić ewakuację ludzi z terenów lub obiektów podlegających rozbiórce (wyburzeniu) oraz z ich bezpośrednio zagrożonego sąsiedztwa,
- 3) wystawić posterunki ostrzegawcze i oznakować teren,
- 4) spowodować odłączenie instalacji gazowej, wodnej, elektrycznej, pary grzewczej i innych,
- 5) przebijanie otworów może być wykonane po dokładnym rozpoznaniu miejsc, w których przewiduje się tego rodzaju prace, aby uniknąć zawalenia się konstrukcji lub wywołania oparzeń przez wydobywające się gorące gazy, ognie żgące, i stosując środki oraz metody przewidziane dla tego rodzaju prac,
- 6) otwierania okien i drzwi, przebijania otworów w dachach i ścianach należy dokonywać, jeżeli sytuacja pożarowa lub ratowanie osób lub mienia tego wymagają, stosując środki i metody, o których mowa w pkt 5.

2. Rozpoczynając prace rozbiórkowe lub wyburzeniowe, właściwy dowódca jest obowiązany ostrzec pracujących przed niebezpieczeństwem:

- 1) zawalenia przepalanej lub osłabionej konstrukcji budowlanej bądź jej części,
- 2) porażenia prądem elektrycznym,
- 3) wybuchu gazu lub innych substancji,
- 4) nagłego wydobycia się dymu, płomieni lub ognia żgących.

§ 85. Wyburzając elementy konstrukcji budowlanej, należy:

- 1) unikać wyburzania większych części przy użyciu bosaków,
- 2) używać lin i tańcuchów o długości nie mniejszej niż dwukrotna wysokość wyburzanych konstrukcji,
- 3) zakładać liny lub tańcuchy na górne części ścian, murów, kominów itp. wyłącznie z miejsc o zapewnionej wytrzymałości bądź z drabin nie opartych o osłabione elementy budowlane,
- 4) zabraniać wchodzenia na te części konstrukcji budowlanych lub do wnętrza i w pobliże obiektów, których stan wskazuje na możliwość zawalenia.

§ 86. 1. Podczas prac rozbiórkowych, wyburzeniowych, dozorowania pogorzelniska oraz w czasie przeprowadzania dochodzeń popożarowych należy zwrócić szczególną uwagę na wytrzymałość konstrukcji stropów, dachów, ścian, które mogą się zawalić.

2. Podczas zrzucania z wysokości rozbieranych elementów budowlanych pracujący są obowiązani każdorazowo uprzedzić o tym osoby znajdujące się poniżej. Zrzucanie może nastąpić dopiero po potwierdzeniu przez nie ostrzeżenia.

3. Prace rozbiórkowe należy prowadzić, jeśli okoliczności na to pozwalają, od strony nawietrznej, zajmując stanowiska na nie naruszonych częściach konstrukcji.

Rozdział 8

Prowadzenie działań na wysokości

§ 87. 1. Zajmując stanowiska na miejscach groźących upadkiem z wysokości, należy wykorzystywać wszelkie dostępne sposoby zabezpieczenia się, których podstawowym elementem powinny być szelki bezpieczeństwa.

2. Wykorzystując do zabezpieczenia się elementy konstrukcji budowlanej, należy zwracać szczególną uwagę na ich wytrzymałość.

3. Podczas złych warunków atmosferycznych osoby pracujące na wysokości muszą być odpowiednio zabezpieczone; szczególną uwagę należy zachować przy oblodzonych, mokrych, zaśnieżonych i stromych miejscach.

§ 88. 1. Ratowanie ludzi za pomocą drabin lub za pomocą skokochronu (poduszki pneumatycznej) może odbywać się tylko wówczas, gdy nie ma innego, bezpieczniejszego sposobu ewakuacji.

2. Zabrania się używania do ratownictwa i ewakuacji ludzi nie przystosowanych do takich celów dźwignów osobowych i towarowych znajdujących się w strefie zagrożonej.

§ 89. 1. Na drabiny i podnośniki hydrauliczne, niezależnie od ich typu, nie wolno wchodzić bez uzbrojenia osobistego.

2. Podczas operowania prądami gaśniczymi na wysokości prądownik powinien być zabezpieczony za pomocą zatrzaśnika, a linia węzowa zabezpieczona podpinką.

3. Gdy nie zachodzi bezpośrednio zagrożenie dymem, żarem lub płomieniami, drabinę należy opierać tak, aby co najmniej dwa szczeble wystawały ponad krawędź dachu, ściany lub parapetu okna.

4. Przedmioty utrudniające wejście i wyjście, a znajdujące się na parapetach okiennych, należy usuwać do wnętrza pomieszczeń.

5. Szczególną ostrożność należy zachować przy wybijaniu szyb przed wejściem do pomieszczeń.

Rozdział 9

Prowadzenie działań przy użyciu śmigłowca

§ 90. 1. Ratownicy wykonują wszystkie czynności ratownicze w pełnym wyposażeniu osobistym.

2. Wszystkie czynności wykonywane przez ratownika z pokładu śmigłowca muszą być uzgodnione z pilotem.

3. W czasie lotu oraz podczas desantu ze śmigłowca należy przestrzegać takich zasad zajmowania miejsca lub dokonywania przemieszczania ludzi i sprzętu, aby utrzymać równomierny rozkład obciążeń na pokładzie.

4. Wszystkie przedmioty przewożone na pokładzie śmigłowca powinny być zabezpieczone przed przesuwaniem lub wypadnięciem.

5. Wszelkie czynności wykonywane na lądowisku przy śmigłowcu z pracującymi wirnikami: nośnym i ogonowym mogą odbywać się w strefach bezpiecznych, poza zasięgiem ich łopaty.

Rozdział 10

Prowadzenie działań w czasie gaszenia pożaru

§ 91. Celem zmniejszenia zagrożenia związanego z działaniem wysokiej temperatury, żaru, płomieni i promieniowania cieplnego należy:

- 1) stosować odzież i sprzęt ochronny,
- 2) wykorzystywać zastony naturalne i sztuczne.

§ 92. 1. Prowadząc linie węzowe, należy unikać tarasowania nimi przejść, drzwi, schodów itp., a na jezdniach układać je w miarę możliwości tak, aby nie przeszkadzały w ruchu pojazdów; linie prowadzone pionowo należy podwieszać i zabezpieczać przed obsuwaniem się.

2. Stojaki i klucze hydrantowe, używane do studzienek usytuowanych na jezdniach, chodnikach itp. miejscach ruchu pojazdów lub ludzi, należy oznakować ukośnymi, biało-czerwonymi pasami; w porze nocnej miejsca poboru wody z takich studzienek powinny być dodatkowo oznaczone pulsującym światłem pomarańczowym.

§ 93. 1. Prowadząc linie węzowe po drabinach należy w czasie wchodzenia i schodzenia po drabinie umieszczać linię węzową między nogami przy jednoczesnym przewieszeniu prądownicy przez bark ku tyłowi. W czasie wnoszenia linii węzowych po drabinach na jednego ratownika może przypadać najwyżej jeden odcinek węża. Budowa i prowadzenie linii węzowych powinny odbywać się bez zasilania ich wodą. Przy prowadzeniu linii węzowych na stanowiska gaśnicze w budynkach wielokondygnacyjnych należy w miarę możliwości stosować wciąganie węży za pomocą linek dopiero po przejściu z drabiny do wnętrza budynku lub po odpowiednim zabezpieczeniu się; wciągając linię węzową z prądownicą należy zabez-

pieczyć linką prądownicę przed możliwością odłączenia.

2. Wężę pożarnicze należy łączyć z nasadami pomp, łącznikami innych węży i sprzętu pożarniczego dokładnie, w sposób uniemożliwiający ich rozłączenie.

§ 94. Operując prądami wody i piany należy przestrzegać następujących zasad bezpieczeństwa pracy:

- 1) przy zajmowaniu stanowiska blisko ognia oraz w przypadku niebezpieczeństwa wybuchu wykorzystać wszelkie osłony i sprzęt zabezpieczający przed działaniem wysokiej temperatury i promieniowania cieplnego,
- 2) kierować prądy w ten sposób, aby nie dopuścić do zniszczenia elementów konstrukcji budynku, które zniszczone lub osłabione przez ogień mogłyby spowodować zawalenie się obiektu lub jego części,
- 3) nie działać prądami na silnie rozgrzane elementy konstrukcji budowlanych, które bezpośrednio grożą zawaleniem,
- 4) nie operować zwartymi prądami w czasie pożarów w aptekach, laboratoriach, składach chemicznych i materiałów łatwo zapalnych oraz tam, gdzie są zgromadzone większe ilości substancji chemicznych w opakowaniach szklanych,
- 5) nie używać zwartych prądów wody przy pożarach pyłów i materiałów pyłących oraz w tych obiektach, gdzie substancje te mogą wytwarzać powstanie mieszanin wybuchowych,
- 6) nie stosować zwartych prądów wody na powierzchnie silnie rozgrzanych metali,
- 7) nie stosować prądów wody i piany do gaszenia materiałów i surowców, które w zetknięciu z wodą mogą wchodzić w niebezpieczne reakcje chemiczne, jak np. karbid, wapno niegaszone, sól oraz inne metale lekkie i ich stopy.

§ 95. 1. Nie wolno otwierać i zamykać gwałtownie dopływu wody do linii węzowych.

2. Zabrania się gwałtownego zwiększenia ciśnienia wody w liniach węzowych.

§ 96. 1. W czasie stosowania agregatów, samochodów lub stałych urządzeń z proszkami gaśniczymi podczas pożarów wewnętrznych należy używać izolacyjnego sprzętu ochrony dróg oddechowych.

2. W czasie stosowania dwutlenku węgla (agregaty, samochody śniegowe, stałe urządzenia gaśnicze) należy używać odzieży, okularów i rękawic ochronnych oraz zwracać uwagę, aby nie kierować strumienia gaśniczego na ludzi.

3. Stosując gazy obojętne w pomieszczeniach zamkniętych, należy używać sprzętu izolacyjnego ochrony dróg oddechowych, ewentualnie wycofać uczestników akcji z pomieszczenia.

4. Stosując parę gaśniczą ze stałych lub półstałych instalacji, należy, przed włączeniem tych urządzeń ga-

śniczych, ewakuować ludzi z pomieszczeń, te zaś zabezpieczyć przed możliwością wejścia do nich ludzi.

§ 97. W czasie gaszenia pożarów lasów, łąk i torfowisk należy dążyć do utrzymywania skutecznej łączności oraz takiego rozmieszczenia ludzi i sprzętu, aby, w zależności od kierunku rozprzestrzeniania się ognia, nie dopuścić do odcięcia dróg odwrotu.

Rozdział 11

Prowadzenie działań ratownictwa technicznego

§ 98. W czasie ratowania zwierząt zaleca się krępowanie linami nóg i zakładanie worków na głowę zwierzęcia lub wykorzystanie innych sposobów; w przypadku bezpośredniego zagrożenia zdrowia lub życia ratowników, należy zaniechać akcji ratowania zwierząt.

§ 99. Przed przystąpieniem do właściwej akcji ratowniczej w studniach, wykopach, podziemiach, usypiskach itp. należy zabezpieczyć miejsce pracy przed możliwością obsunięcia się lub zawalenia terenu.

§ 100. Do bezpośredniego wydobywania z wody, przerębli, bagien, grzęzawisk ludzi lub przedmiotów ratownikowi należy zapewnić odpowiednie do sytuacji zabezpieczenie.

§ 101. W czasie prowadzenia akcji ratowniczych związanych z awariami, uszkodzeniami, pożarami dźwigów osobowych i towarowych należy stosować środki i metody pracy zabezpieczające w szczególności przed możliwościami:

- 1) upadku do wnętrza szybu dźwigowego,
- 2) opadnięcia kabiny, urządzeń dźwigowych, mechanizmów lub ich części na osoby znajdujące się w szybie dźwigowym,
- 3) przypadkowego uruchomienia lub uszkodzenia mechanizmów mogących spowodować obrażenia osób uczestniczących w akcji.

§ 102. W czasie akcji ratowniczych w przypadkach awarii, katastrof, uczestnicy tych akcji obowiązani są przestrzegać wskazań i instrukcji służb specjalistycznych współdziałających w akcji ratowniczej oraz stosować wszelkie dostępne środki i metody zabezpieczające życie i zdrowie ludzi.

§ 103. 1. W czasie podnoszenia lub wydobywania ciężkich przedmiotów za pomocą drabin mechanicznych, podnośników, dźwigów, wyciągarek linowych i innych maszyn oraz urządzeń zabrania się przeciążania tego sprzętu ponad dopuszczalną normę. Urządzenia te powinny być używane zgodnie z instrukcjami obsługi tych urządzeń.

2. Zabrania się przebywania w bezpośrednim zasięgu działania sprzętu wymienionego w ust. 1 w czasie pracy, np. między wydobywanym przedmiotem a urządzeniem wyciągowym, pod ramieniem dźwigu, w pobliżu napiętych lin, łańcuchów itp.

§ 104. Wprowadzanie ludzi do miejsc lub obiektów zagrażających runięciem, obsunięciem się lub zawaleniem dopuszczalne jest po uprzednim wykonaniu czynności zabezpieczających.

§ 105. 1. Stosowanie w czasie działań ratowniczych sprzętu do cięcia może odbywać się po stwierdzeniu, że jego użycie nie zagraża powstaniem pożaru lub wybuchu.

2. Stosując piły mechaniczne, sprzęt do cięcia metali, świdry, wiertarki, urządzenia udarowe i inne rodzaje sprzętu ratownictwa technicznego, należy używać odpowiednich środków ochrony indywidualnej, jak: rękawic, okularów ochronnych, oston itp.

3. Prace sprzętem wymienionym w ust. 2 mogą odbywać się z zachowaniem zasad wynikających z instrukcji obsługi dla poszczególnych rodzajów, typów urządzeń i sprzętu ratowniczego.

§ 106. Przed przystąpieniem do akcji ratowniczej należy, jeżeli jest to konieczne, wstrzymać lub odpowiednio zabezpieczyć ruch na torach lub drogach, jak również nie dopuszczać do gromadzenia się osób postronnych.

§ 107. 1. W pojazdach mechanicznych oraz innych środkach lokomocji, które uległy katastrofie, przed przystąpieniem do akcji ratowniczej należy wyłączyć silniki i dopływ energii lub paliwa.

2. Wyciekające paliwo i inne ciecze palne należy pokrywać środkami gaśniczymi lub zmywać w kierunku od wraku, a ponadto likwidować źródła ognia mogące spowodować pożar lub wybuch.

§ 108. W czasie akcji ratowniczych w przypadkach katastrof lotniczych należy w szczególności:

- 1) do miejsca katastrofy dojeżdżać oraz rozpoczynać akcję od strony nawietrznej,
- 2) unikać prowadzenia akcji od strony dysz wylotowych spalin i otworów wlotowych powietrza silników odrzutowych i turbośmigłowych,
- 3) nie zbliżać się do strefy wyznaczonej zakresem obrotu śmigieł samolotów tłokowych, turbośmigłowych i śmigłowców,
- 4) w czasie katastrof samolotów lub śmigłowców wojskowych nie ustawiać samochodów pożarniczych oraz sprzętu i nie prowadzić akcji od strony kierunku strzału broni pokładowej i wyrzutni pocisków,
- 5) otwierać kabiny samolotów, śmigłowców itp. z zachowaniem szczególnych środków ostrożności, a kadłub ciąć w miejscach oznakowanych.

§ 109. Ratowanie osób psychicznie chorych powinno odbywać się we współdziałaniu z fachowym personelem służby zdrowia.

Rozdział 12

Prowadzenie działań na akwenach wodnych i pod wodą

§ 110. Osoby uczestniczące w akcjach ratowniczych przy wykorzystaniu jednostek pływających powinny mieć założone kamizelki ratunkowe.

§ 111. Prace pletwonurków mogą wykonywać osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje, uprawnienia i aktualne specjalistyczne badania lekarskie.

§ 112. Kierownik robót nurkowych wyznacza ekipę oraz indywidualne zadania każdemu nurkowi.

§ 113. Przy akcjach prowadzonych na głębokości poniżej 10 m, podczas szkolenia oraz w bardzo trudnych warunkach (szczególnie niebezpiecznych) konieczna jest obecność lekarza specjalisty w zakresie fizjopatologii nurkowania, reanimacji i udzielania pierwszej pomocy.

§ 114. Z prowadzonych prac podwodnych należy sporządzać wymaganą dokumentację.

Rozdział 13

Prowadzenie działań w czasie klęsk żywiołowych

§ 115. Podczas akcji ratowniczych w czasie burz i huraganów należy:

- 1) zachować ostrożność, dojeżdżając do miejsca akcji,
- 2) unikać gromadzenia ludzi i sprzętu lub zajmowania stanowisk w pobliżu obiektów, budynków albo ich części, oraz słupów, kominów, drzew itp. zagrażających runięciem lub przewróceniem się,
- 3) zwracać uwagę na zerwane kable i przewody, zbiorniki, urządzenia zagrażające porażeniem prądem elektrycznym, wybuchem gazu, wyciekami substancji toksycznych itp.,
- 4) akcję ratowniczą prowadzić, w zasadzie, zgodnie z kierunkiem wiatru,
- 5) ściany, dachy, kominy, gzymsy i inne elementy konstrukcji budowlanych zagrażające runięciem usuwać lub zabezpieczać z zachowaniem szczególnych środków ostrożności; w razie braku możliwości wykonania odpowiednich prac zabezpieczających, wystawić w pobliżu miejsc niebezpiecznych postunkami ostrzegawcze,
- 6) do prowadzenia prac ratowniczych wyznaczać na poszczególne stanowiska grupy kilkuosobowe (najmniej 2 osoby),
- 7) dla uniknięcia uszkodzeń narządów wzroku stosować okulary ochronne, a w szczególnych przypadkach, dla zabezpieczenia dróg oddechowych, maski lub inne podręczne środki chroniące przed działaniem pyłu i piasku,
- 8) w akcjach ratowniczych wymagających bardzo dużego wysiłku fizycznego i napięcia psychicznego przestrzegać zasady częstej wymiany ludzi.

§ 116. 1. W czasie akcji przeciwpowodziowych przeprowadzanych przez służby ratownicze członkowie tych służb są obowiązani do przestrzegania wskazań lub instrukcji właściwych organów, które przejęły kierownictwo akcją ratowniczą.

2. Do czasu przejęcia kierownictwa akcją ratowniczą przez organy wymienione w ust. 1 służby ratownicze, które podjęły akcję, są obowiązane stosować wszelkie dostępne metody i środki zabezpieczające życie i zdrowie ludzi.

§ 117. W czasie akcji przeciwpowodziowych należy zapewnić odpowiednie do sytuacji:

- 1) wymiany ratowników,
- 2) wyżywienie i warunki odpoczynku,
- 3) rezerwę odzieży ochronnej,
- 4) zabezpieczenie medyczno-sanitarne,
- 5) środki łączności i sygnalizacji oraz sprzęt oświetleniowy.

§ 118. 1. Dowódcy są obowiązani do sprawdzania stanu liczbowego powierzonych im ludzi, aby w razie zaginięcia natychmiast rozpocząć poszukiwania lub akcję ratunkową.

2. Podwładni mają obowiązek meldowania swym przełożonym i dowódcom o każdym przypadku oddalenia się i powrotu.

§ 119. W czasie transportu sił i środków do miejsca akcji należy:

- 1) ustalać trasy dojazdu (przejścia) tak, aby wykluczyć możliwość nagłego odcięcia dróg odwrótu przez wezbrane wody lub powstałe zniszczenia,
- 2) przeprowadzać rozpoznanie ustalające wytrzymałość i możliwość bezpiecznego przejazdu (przejścia) przez zagrożone lub uszkodzone mosty, wiadukty, wały, nasypy, drogi i inne miejsca,
- 3) wybierać sposoby przeprawy przez tereny zagrożone, zalane wodami lub pokryte lodem, stwarzające najmniejsze niebezpieczeństwo dla ludzi i sprzętu.

§ 120. W czasie dokonywania przepraw po lodzie należy:

- 1) rozpoznawać grubość i strukturę lodu oraz jego wytrzymałość,
- 2) ustalać takie odległości (odstęp) między poszczególnymi grupami ludzi, pojazdami i sprzętem, aby w czasie przeprawy nie obciążały nadmiernie skorupy lodowej,
- 3) unikać miejsc zarośniętych szuwarami,
- 4) w czasie ratowania ludzi znajdujących się na cienkich lub pękających pokrywach lodowych ratownicy powinni stosować drabiny, belki lub deski ułożone na powierzchni lodu celem zmniejszenia możliwości pęknięcia skorupy lodowej; ratownicy powinni być ubezpieczeni linami.

§ 121. W razie konieczności dokonania przeprawy w bród należy:

- 1) starannie wybierać miejsce przeprawy, uwzględniając głębokość wody, szybkość prądu, charakter dna brzegów,
- 2) w czasie przeprawy ludzi zawiesić po dolnej stronie brodu linę zaopatrzoną w pływaki,
- 3) wyznaczyć zastęp ratowniczy, wyposażony w sprzęt ratunkowy,
- 4) wyposażać pojazdy w odpowiedniej długości liny holownicze, przywiązane w sposób zapewniający natychmiastowe rozwinięcie,
- 5) zamknąć drzwi pojazdów, lecz nie zabezpieczać zamków, i otworzyć okna.

§ 122. 1. Organizując przeprawę za pomocą pływającego sprzętu przeprawowego, należy:

- 1) jednostki pływające sprawdzić pod względem pływalności, nośności i stateczności na wodzie,
- 2) jako obsadę jednostek pływających wyznaczać ludzi zapoznanych z ich obsługą i wyposażonych w kamizelki ratunkowe,
- 3) przy występowaniu kry lub ruchomych lodów przeprawę organizować tylko w wyjątkowych przypadkach, jeśli płynąca kora nie zagraża bezpośrednio uszkodzeniem lub przewróceniem jednostek pływających. Jednostki te, w miarę możliwości, powinny być ubezpieczone z brzegu linami, a załoga wyposażona w bosaki, drągi itp.

2. Jednostek pływających nie wolno obciążać ponad ustaloną normę, a ludzi lub przewożony ładunek równomiernie rozmieszczać w sposób zapobiegający wywróceniu lub zatopieniu jednostki pływającej. Za równomierne i dopuszczalne obciążenie jednostki pływającej odpowiedzialny jest jej dowódca.

§ 123. Pokonywanie przeszkód wodnych wpływ może odbywać się tylko wyjątkowo, gdy nie ma innych sposobów przeprawy, a sytuacja nie pozwala na zwłokę. Przeprawę wpływ należy ubezpieczać zastępami ratowniczymi, wyposażonymi w sprzęt ratownictwa wodnego.

§ 124. W czasie prowadzenia akcji ratowniczej polegającej na ewakuacji ludzi, zwierząt i mienia z obszarów oraz miejsc zalanych albo zagrożonych powodzią należy przestrzegać następujących zasad:

- 1) ludzi zabierać na jednostki pływające z dziobu lub rufy; podpływanie burtą do osób jest niewskazane,
- 2) ludzi umieszczać w jednostkach pływających tylko w pozycji siedzącej lub leżącej,
- 3) ludzi zajmujących stanowiska w miejscach zagrażających upadkiem (np. na uszkodzonych mostach), zerwaniem się pokrywy lodowej albo porwaniem przez prąd wody ubezpieczać linkami, drabinami i innym sprzętem lub dostępnymi środkami (niezależnie od kamizelek ratunkowych),
- 4) stosując materiały wybuchowe, wycofywać ludzi w miejsca bezpieczne poza obszar zagrożenia działaniem tych środków,
- 5) akcję ratowniczo-ewakuacyjną zwierząt i mienia organizować tylko w tych przypadkach, gdy czynności z nią związane nie zagrażają bezpośrednio życiu ratowników lub ratowanych.

§ 125. W czasie prac związanych z usuwaniem zniszczeń albo zabezpieczaniem mostów, budynków, wałów, śluz oraz innych obiektów zagrożonych wodami powodziowymi lub zatorami lodowymi należy:

- 1) wystawić posterunki obserwacyjno-meldunkowe dla prowadzenia obserwacji stanu wody i lodów, oceny stopnia zagrożenia oraz ostrzegania uczestników akcji o gwałtownym wzroście niebezpieczeństwa,

- 2) ustalać sposoby łączności i sygnalizacji między uczestnikami akcji i zobowiązywać każdego z nich do przekazywania innym otrzymanych rozkazów i ostrzeżeń,
- 3) wyznaczać drogi odwrotu i miejsca ewakuacji z zagrożonych stanowisk.

DZIAŁ SZÓSTY

Środki zabezpieczenia medycznego

§ 126. Obiekty strażnic oraz pojazdy ratownicze muszą być wyposażone w zawsze dostępne, obsługiwane przez przeszkolone osoby, apteczki pierwszej pomocy. Wyposażenie apteczek określa odrębne przepisy.

§ 127. Szkoły i ośrodki szkolenia pożarniczego powinny mieć odpowiednio wyposażone izby chorych z fachowym personelem służby zdrowia.

§ 128. W zależności od liczby uczestników oraz rodzajów i wielkości występujących zagrożeń, ćwiczenia, zawody pożarnicze oraz akcje ratownicze powinny być zabezpieczone przez:

- 1) sanitariuszy wyposażonych w niezbędny sprzęt, leki i środki opatrunkowe,
- 2) punkty sanitarne z personelem medycznym i środkami transportu poszkodowanych,
- 3) lekarzy,
- 4) karetkę pogotowia ratunkowego.

§ 129. Bezpośredni przełożony jest obowiązany:

- 1) zapewnić zgodnie z obowiązującymi przepisami wyposażenie apteczek pierwszej pomocy,
- 2) stale znać stan osobowy i miejsca przebywania podwładnych,
- 3) w razie stwierdzenia uszkodzeń ciała lub objawów innego naruszenia czynności organizmu zapewnić poszkodowanym natychmiastową pomoc medyczną.

§ 130. Podczas trwania akcji ratowniczych narażających na kontakt z chorobami zakaźnymi, krwią i żywą tkanką, prowadzący działania ratownicze są obowiązani używać odpowiednich środków ochrony indywidualnej.

§ 131. Po akcjach ratowniczych, prowadzonych w miejscach narażających na kontakt z chorobami zakaźnymi, promieniowaniem jonizującym i innymi czynnikami szkodliwymi dla zdrowia, uczestników akcji należy poddać zabiegom profilaktycznym i lekarskim badaniom specjalistycznym według zaleceń służby zdrowia lub innego właściwego organu.

DZIAŁ SIÓDMY

Przepis końcowy

§ 132. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji:

w z. *W. Brochwicz*